

Woensdag 11 december 1918 – ochtendeditie

De beweging tegen de inlijving van Limburg.

De koningin heeft gisteren het volgende telegram uit Maastricht ontvangen:

Negenenveertig ter vergadering van de Zuid-Limburgse distributievereniging aanwezige burgemeesters van Zuid-Limburg, overtuigd mede te spreken namens al de niet aanwezigen, uiting gevend aan hun verontwaardiging over het streven van sommigen om een afscheiding van een deel van Limburg uit het Nederlandse staatsverband te bevorderen, bieden uwe Majesteit de eerbiedige verzekering aan van hun hechte trouw en innige verknochtheid.

De burgemeester van Heer, Mr. A Thomassen, schrijft aan de Limburgse Koerier, dat hij de Nederlandse vlag in de top van het raadhuis te Heer heeft doen plaatsen, welke vlag daar blijft, totdat het inlijvingsgevaar als niet-bestaande verklaard is, of ... totdat een vreemde mogendheid haar laat verwijderen.

De Limburgse Landbouwbond, de R.K. werkliedenbond, de R.K. Middenstandbond en de R.K. werkgeversbond in Limburg richten zich als volgt tot de Limburgse bevolking:

Een nieuw gevaar dreigt!

Het bedreigt Limburg en Nederland.

Vaderlandslievende Limburgers, onderschat het gevaar niet.

Het is er.

Er zijn uiterlijke onbedrieglijke tekens van dat gevaar: uitingen van leidende buitenlandse staatslieden, de campagne in buitenlandse bladen, de houding van een deel der buitenlandse bevolking.

Wat echter naar buiten blijkt, wat we zien en horen, is ongetwijfeld niet alles.

Houdt u er van overtuigd, dat van hetgeen in stilte wordt beraamd, slechts een klein deel aan de oppervlakte komt.

Tegen dat misdadig drijven staat ons krachtig protest.

Wij, Limburgers, zijn Nederlands, we willen Nederlands blijven. Onafscheidelijk willen wij met Nederland verbonden zijn.

In het buitenland is reeds geschreven, dat Limburg bedelt om annexatie.

Het Limburgse volk in al zijn rangen en standen is verontwaardigd.

Het wil een daad.

Gedrongen door velen doen wij een voorstel:

Iedere gemeente dient een comité te vormen.

Aan de besturen der plaatselijke organisaties om hiertoe het initiatief te nemen.

Dan overal vergaderingen, waar ons krachtig protest kan klinken en onze afhankelijkheid aan Nederland betuigd kan worden.

Het buitenland moet weten, dat Limburg zulk drijven verfoeit.

Dat kan en zal zijn uitwerking niet missen.

Men mag moties van protest en aanhankelijkheid zenden aan de regering en publiceren in de pers.

In de Limburgse bladen wordt bericht, dat het lid der Tweede Kamer, mr. dr. H van Groenendael zich te Heerlen voor aansluiting van Limburg bij België zou hebben uitgesproken.

De heer van Groenendael verklaart evenwel in Het Zuiden, dat het gesprek, waarop blijkbaar gedoeld wordt, geheel de toon van badinage had. Het werd, na afloop van een vergadering van commissarissen van de N.V. Bergerode, ten kantore van die vennootschap te Heerlen, gehouden met de commissarissen J. C. L. van der Lande, A. L. M. van der Lande, en mr. L. B. J. Oppen, burgemeester van Maastricht. Toen de annexatie van Limburg ter sprake werd gebracht in verband met zijn kamerlidmaatschap had hij lachend zoiets gezegd als: Oh, dan ga ik als député naar Brussel of Parijs, dat is nog wel zo aardig! En toen een der anderen hem gekscherend wees op de eed op de Nederlandse grondwet, was zijn antwoord in dezelfde toon ongeveer aldus geweest: pardon, ik ben Limburgs afgevaardigde en zou Limburg overgaan, dan ga ik vanzelf mee.

Intussen hebben, naar de Limburgse Koerier meldt, een kapitein der marechaussee en een rechercheur gisternacht te Sittard huiszoeking gehouden in de woning van mr. Van Groenendael.

Er werden geen compromitterende papieren gevonden.

De Schelde en Zeeuws Vlaanderen.

Uit Brussel meldt men ons:

In de Indépendance Belge van hedenochtend geeft de bekende rechtsgeleerde professor Nijs een hoofdartikel over de Schelde en

Zeeuws Vlaanderen. Hij gaat in het kort aan de hand van de traktaten en van de historische ontwikkeling na, hoe de tegenwoordige toestand ontstaan is. Volgens professor Nijs heeft ons land de belangen van Zeeuws Vlaanderen steeds op nalatige wijze behandeld, dit gebied eigenlijk als stiefkind beschouwd en uitsluitend op het oog gehad, de belangen van het oorspronkelijke moederland te dienen. Hij vindt de kwestie van de volledige bevrijding van de Schelde van het hoogste gewicht voor België en beweert, dat de sluiting van de rivier voor oorlogsschepen van groot nadeel voor België is geweest. Intussen wil hij volstrekt geen pijnlijke en gevaarlijke incidenten tussen de beide landen uitgelokt zien, maar zou hij veeleer het vraagstuk op minnelijke wijze willen regelen. Want zijn de Belgische argumenten juist, dan moet zulk een schikking bij gemeen overleg niet moeilijk te vinden zijn.

Franse opvattingen inzake de kwestie van de Schelde en Limburg.

In het stuk, dat wij onder bovenstaand hoofdje in ons avondblad van gisteren uit de Journal des Débats overgenomen hebben, is een zinstorende drukfout ingeslopen.

De eis van het Belgisch nationalisme, waar de redacteur van de Débats wel het zelfbeschikkingsrecht der volkeren tegenover stelt, maar waarvan hij daarna onmiddellijk zegt, dat Frankrijk die eis toch niet mag negeren, is niet de eis van een terugkeer tot België van "België en Luxemburg", maar van een terugkeer tot België van "Limburg en Luxemburg".

De vaderlandslievende beweging, die op het ogenblik in Limburg tot uiting komt, krijgt, in het licht van dergelijke persstemmen bezien, nog dubbele waarde en betekenis.

Krijgsgevangenen.

Korte berichten in de bladen melden van dag tot dag de aankomst van uit de Duitse krijgsgevangenenkampen ontslagen manschappen der geallieerde legers in ons land; Engelsen, Fransen, Belgen, die in de oostelijke grensplaatsen worden opgenomen en verzorgd, in afwachting van hun doorzending naar huis.

Hoeveel duizenden en tienduizenden Nederland er op deze wijze weer heeft geherbergd, is zonder enig houvast moeilijk te schatten en de stroom houdt nog steeds aan. Nog elke dag melden zich nieuwe troepen, voor wie in allerijl raad geschaft moet worden om hen onder dak te brengen, te voeden en later weer te transporteren naar Rotterdam of naar een van de Belgische grensplaatsen, vanwaar zij verder kunnen reizen naar hun bestemming.

Wij zijn al lang aan vreemd bezoek gewoon en wanneer wij lezen, dat er te Zevenaar, Enschede, Hengelo, Oldenzaal een aantal buitenlandse militairen is aangekomen, dan zegt dat ons niet veel meer, we denken er het volgende ogenblik zelfs niet meer aan. En toch mag men zich wel eens rekenschap geven van al de beslommeringen, welke deze nieuwe invasie voor onze oostelijke grensplaatsen meebrengt. Bij een bezoek, dat wij dezer dagen aan Enschede brachten, hadden we gelegenheid ons te overtuigen van de wijze, waarop daar voor de vluchtelingen wordt gezorgd, een wijze, die waarlijk wel waard is, dat men er eens wat meer licht op laat vallen.

Enschede kan door de nabijheid van het gevangenkamp te Münster in Westfalen, waar zoals bekend is hele legers van krijgsgevangenen opgesloten zaten, gelden als een centrum van het krijgsgevangenenverkeer; met een kleine nuance is, naar ons werd verzekerd, hetgeen van Enschede zal gezegd worden, echter ook op de andere grensplaatsen in de buurt van toepassing.

De 19^e november kwam te Enschede het eerste bericht, dat men de volgende dag buitenlandse militairen, 1700 Engelsen, kon verwachten en nadien heeft de stroom bijna geen dag meer stilgestaan. In de eerste dagen ging het tamelijk geregeld. Volgens afspraak met de soldatenraad te Münster zouden er iedere dag een ongeveer gelijk aantal overkomen, die dan dadelijk de volgende morgen naar Rotterdam verder zouden gaan. De Fransen en Belgen zouden op Lobith gedirigeerd worden. De eerste dagen gebeurde dat ook. Op gezette tijden kreeg men bericht omtrent de te verwachten aantallen van de volgende dag en men kon de manschappen, overeenkomstig de afspraak bijna onmiddellijk doorzenden, zodat er te Enschede geen opeenhoping kwam. Maar al gauw liep het aan twee kanten, met de aan- en de afvoer vast. De opgaven van de soldatenraad te Münster bleven uit en toen moest men het stellen met een mondeling en onbetrouwbaar bericht, dat door een soldaat aan de grenswacht te Glanerbrug werd afgegeven – of helemaal zonder bericht.

Ook van de scheiding tussen Engelsen, Fransen en Belgen bleek al spoedig niets terecht te komen. En nu komen ze dus maar kriskras door elkaar en men is al blij wanneer men het een paar uur van tevoren weet. Terwijl men naar de berichten op 500 man heeft gerekend, krijgt men er soms 1000 gestuurd en omgekeerd, gaat er wel eens een trein voor 1200 man naar Gronau, die er maar 600 mee terugbrengt. Ook met de afvoer ging het in die eerste dagen niet voor de wind, zoals we reeds zeggen. Te Rotterdam kan men al die Engelsen niet zo gauw verschepen en ze moeten daardoor langer dan men verwacht had hier te lande blijven en hun aantal groeit dan ook bedenkelijk. Om te Enschede plaats te maken heeft men daarom toen een deel van de aldaar aangekomen Engelsen naar Groningen doorgezonden. En tevens heeft men toen maatregelen genomen, om

voor de toekomst op de huisvesting van grotere aantallen dan waarop men oorspronkelijk had gerekend voorbereid te zijn.

Het gemeentebestuur, dat dit varkentje moest wassen, had daarbij gelukkig de medewerking, in de ruimste zin van het woord, van de Enschedese fabrikanten. Heel wat van de fabrieken te Enschede staan op het ogenblik door gebrek aan grondstoffen geheel of gedeeltelijk stil. Gehoor gevend aan de oproep van de burgemeester, de heer Edo Beigsmas, stelden de eigenaren deze op de meest tegemoetkomende wijze, voor het merendeel kosteloos ter beschikking en belastten zich bovendien nog, zover nodig, met de inrichting ervan. Dientengevolge zijn er thans te Enschede en omgeving 12 fabrieken, welke voor huisvesting van militairen kunnen dienen. De grootste daarvan zijn de Boekelose Stoomblekerij, te Boekelo, althans gedeelten ervan waar 1200; de fabriek "Bato" en de oude buiten gebruik zijnde fabriek Lombok (van de firma van Beek en C°) te Enschede, waar onderscheidenlijk 700 en 1000 man kunnen logeren. De andere fabrieken hebben plaats voor aantallen tussen 200 en 350 man. Bij een bezoek aan enkele van deze fabrieken kregen we de indruk, dat ze voor tijdelijke verblijven alleszins voldoende en zelfs gerieflijk genoemd mogen worden.

De fabriek Lombok bijvoorbeeld, een oud maar hecht gebouw, is met haar ruime, frisse en gemakkelijk te ventileren zalen een uitstekende slaapegelegenheid. De firma Van Heek en C° heeft zich bovendien veel moeite gegeven om de inrichting zo aantrekkelijk mogelijk te maken. De natuurlijk wel wat holle fabriekszalen zijn met groen en planten getooid; hier en daar zijn er vlaggen opgehangen en het erf, dat vrijwel een woestenis was is door haar zorg opgeknapt en heeft door de aanleg van perken en groen en meer geciviliseerd uiterlijk gekregen.

Deze fabriek was zowel als de andere fabrieken behoorlijk verwarmd, er is elektrisch licht (zo nodig aangelegd). Gemeentewerken van Enschede heeft voor wasgelegenheden gezorgd, er is een afzonderlijke dokters- en ziekenkamer. In één woord de buitenlandse militairen liggen er uitstekend en veel beter dan onze eigen soldaten menigmaal voor veel langere tijd gelegen hebben.

Voor ligstro en dekens zorgen de militaire autoriteiten, voor de voeding de centrale keuken van de gemeente, voor medische hulp zijn het enige militaire artsen, die worden afgestaan door de plaatselijke geneeskundige dienst, de bewaking van de gebouwen is aan twee bataljons van de 11^e infanteriebrigade opgedragen en voor het amusement van de manschappen is, last but not least, een commissie uit de burgerij in de weer. De leiding van het geheel berust bij majoor Goldenberg, de garnizoenscommandant. Beleefdheidshalve mag echter niet onvermeld blijven, dat het gemeentebestuur van Enschede het hele voorbereidende werk, en dat is niet het kleinste deel, voor haar rekening heeft gehad. In de eerste dagen moest de gemeente voor zichzelf zorgen; zelfs moest ze zich toen het stro en de dekens verschaffen, die nu de zaak eenmaal marcheert uit Arnhem aankomen. Vooral met het stro was het een getob van belang, omdat dat in de omgeving moeilijk te krijgen is, voor dekens is men te Enschede aan een beter adres, die waren er genoeg.

Het gemeentebestuur van Enschede heeft er in die eerste dagen voor tienduizenden guldens gekocht. Om dat alles voor elkaar te krijgen is er heel wat hoofdbrekens nodig geweest. Alle hulpkrachten van de gemeente hebben zich ten volle aan deze onverwachte en ongewone taak moeten wijden. Voor het levensmiddelenbedrijf en de centrale keuken was de invasie vooral een krachtproef van belang, die ze echter op loffelijke wijze heeft doorstaan. Men stelle zich maar voor hoe moeilijk het voor de centrale keuken, die naast haar gewone

verbruikers toch een extra aantal monden (van de reeds te Enschede verblijvende buitenlandse militairen) had te voorzien, geweest moet zijn om bovendien ook nog, meestal op het alleronverwachtst, midden op de dag, 's middags, 's avonds en een enkele keer zelfs 's nachts, binnen zeer korte tijd een aanzienlijk aantal porties voedsel voor nieuw aangekomen gereed te hebben. Toen alles "geregeld" marcheerde en men 24 uur tevoren bij benadering wist op hoeveel extra eters men te rekenen had, was het dikwijls al moeilijk, bij een onverwachte aankomst van nieuwe massa's werd het soms bijna ondoenlijk om aan de gestelde eisen te beantwoorden. Maar de manschappen, die juist uit Duitsland kwamen, waren hongerig en konden niet wachten. Ze behoefden het in de meeste gevallen ook niet. Meestal kon de keuken hen reeds een uur na hun aankomst een portie warm eten voorzetten en zelfs toen er op een keer 's nachts om twee uur een vrij groot aantal manschappen binnenkwam, hadden ze om drie uur allemaal een behoorlijke maaltijd. Op de gemeentesecretarie is er eveneens dag en nacht gewerkt moeten worden om de organisatie van huisvesting en voeding voor elkaar te krijgen.

Mr. van der Steen van Ommeren, die aan het secretariaat uit naam van de burgemeester de leiding had, vertelde ons als een staaltje van de drukte, die hij gehad had, dat hij op een dag tot 350 maal opgebeld was, door allerlei mensen, die wat over de "krijgsgevangenen" te vragen hadden. Hetzelfde geldt voor de andere gemeentelijke diensten zoals de politie, de brandweer, en de ontsmettingsdienst. Van de geneeskundige dienst hebben we reeds gewaagd.

De brandweer bijvoorbeeld moet voor ieder gebouw bewakingsmanschappen leveren, de ontsmettingsdienst heeft haar handen vol met het reinigen en ontsmetten van de leeg komende gebouwen, het stro en de dekens. Het is niet mogelijk om deze

telkens na het vertrek van het transport te reinigen. Men moet roeien met de riemen die men heeft.

Er wordt echter nauwlettend toezicht gehouden op de zindelijkheid ervan, wijzelf konden ons overtuigen, dat de dekens en het stro in de gebouwen die wij bezocht hebben er schoon uitzagen. De manschappen waren er ook meer dan tevreden mee. "We hebben zo lang op de grond gelegen", zegde een van hen tot ons, "dat we niet wisten wat ons overkwam toen we weer eens lekker op stro konden slapen". De gezondheidstoestand loopt over de verschillende transporten sterk uiteen. Sommige brengen veel zieken en gewonden mee; zo is het wel voorgekomen, dat er op één transport 150 licht- en zwaargewonden en zieken waren, van wie de eerstgenoemde voor het merendeel vervuilde verbanden en slecht verzorgde wonden hadden.

Daarmee was dus voor de gemeentelijke geneeskundige dienst heel wat te doen. Belangrijke eisen worden aan deze dienst ook gesteld door het onderzoek, dat alle manschappen bij hun aankomst moeten ondergaan en de controle op en gedurende hun verblijf.

Bij de aankomst worden de manschappen door officieren en minderen in ontvangst genomen en geordend. Daarna passeerden ze in de visitatiezaal van de douane het geneeskundig onderzoek dat uit de aard der zaak vluchtig moet zijn. Zijn er onder hen met besmettelijke ziekten, schurft of luizen, dan worden zij er onmiddellijk uitgepikt en afgezonderd in een quarantainekamp, waar ook de Russen, die over de grens verdwaald raken, worden vastgehouden. De zieken worden in de gemeentelijke en particuliere ziekenhuizen in een noodhospitaal opgenomen en zo gauw als hun toestand het toelaat doorgezonden.

Dankzij een voortdurend toezicht over de manschappen heeft men tot nu toe nog geen last gehad van de besmetting met ziekten en ongedierte, waartegen dezer dagen zo ernstig is gewaarschuwd. Voor de Engelsen is er een commissie van Engelse officieren onder kapitein Henslow. Deze voorziet hen zo nodig van nieuwe kleding en is thans doende om te Enschede een kledingdepot te vormen, waaruit iedere man, die aankomt, na in bad geweest te zijn, een heel nieuw stel onder- en bovengoed zal ontvangen.

Dat is natuurlijk een goed middel om de zindelijkheid in de hand werken; met de badinrichtingen is men echter met het oog op de kosten en andere bezwaren nog niet gevorderd. Maandag van de vorige week kwam het bericht, dat binnenkort een vrij groot aantal Engelse officieren te verwachten was. Er werd gesproken van 300 à 400, maar, (dit is de gebruikelijke stijl bij dergelijke mededelingen) het konden er ook 700 à 800 zijn. Door een schoolgebouw in te richten en met behulp van particulieren heeft men zich ook op de ontvangst van deze laatsten voorbereid. Tot nu toe kwamen er echter, na de aankondiging, nog maar 8, van wie 1 op krukken en 1 die per brancard vervoerd moest worden. Ze zijn inmiddels alweer doorgezonden. Waarschijnlijk zullen de anderen echter ook nog wel komen opdagen.

De bepaling is gemaakt, dat er geen militairen bij burgers zullen mogen worden opgenomen dan na overlegging van een geneeskundige verklaring, ook alweer een maatregel ter vermindering van besmettelijke ziekten. Juist toen we te Enschede aankwamen was er een trein met Belgen binnen. Ze zagen er over het algemeen weinig florissant uit, waren bleek en vermagerd en leken in het geheel niet opgetogen, dat ze nu eindelijk vrij waren. De fut was er bij hen blijkbaar wel wat uitgegaan, de meesten van hen hadden een hard leven in de kampen, en mijnen en fabrieken achter de rug en waren daar onverschillig bij geworden. Hun kleren waren vuil en

haveloos en voor het merendeel een uit allerlei heterogene bestanddelen samengeraapt zootje. Er waren er, die bij een Belgische broek, en Engelse kaki veldjas, een burgeroverjas en een gore pet van een ander regiment dan het hunne droegen.

Bijna zonder uitzondering waren ze met papieren roosjes in verschillende kleuren getooid en droegen ze kokardes in hun nationale kleuren. We zagen hen onder geleide van Hollandse militairen naar hun kwartier opmarcheren. Het was een droevig troepje. Onder elkaar mopperden ze, dat ze niet direct verder konden en dat ze in België ook weer opgehouden zouden worden in plaats van dadelijk naar huis te gaan. De meesten van hen hadden hun familieleden in drie, vier jaar niet meer gezien en waren daarom erg verlangend zo spoedig mogelijk te vertrekken. 's Middags toen we hen in de stad terugzagen, waren ze al veel opgeknapt. Ze hadden gegeten, wat gerust en zich gewassen en zagen er al veel levendiger en opgewekter uit. Het telegraafkantoor had het druk met al de telegrammen, die zij ter verzending naar hun vaderland aanboden.

De Engelsen brengen voor de overgrote meerderheid kistjes en pakketten met levensmiddelen mee. Hun regering heeft hen dan ook in de gevangenschap niet in de steek gelaten en hetgeen zij van haar kregen vormde zelfs het hoofdbestanddeel van hun voeding. Van alles zit er in die kistjes: vlees, thee, cakes enzovoort. Toen de eerste Engelsen in Enschede aankwamen waren ze met die voorraden erg kwistig, zodat zij ze in een ogenblik opgedeeld hadden. Een aanmaning tot zuinigheid door onze autoriteiten op strooi- en aanplakbiljetten tot hen gericht heeft echter aan deze "distributie" met het oog op onze eigen voedselvoorziening een einde gemaakt. De manschappen kunnen hun voedsel nog zelf nodig hebben en enige voorzichtigheid ermee is dus wel geboden.

Het is ook nodig gebleken te zijn, om waarschuwingen te richten tegen oneerlijke geldwisselaars, die uit de grote steden naar Enschede overkwamen om het Duitse geld, dat de krijgsgevangenen bij zich hadden, tegen een "voordelige" koers te wisselen. Daarbij kwamen de ergerlijkste bedriegerijen voor. Ten einde hieraan een einde te maken is in de verschillende fabrieken de gelegenheid opengesteld om hetzij met hulp van een beambte van de fabriek zelf, hetzij door tussenkomst van een bank het vreemde geld te wisselen. Hiervan wordt druk gebruik gemaakt. Het gedrag van de manschappen is over het algemeen goed. De verkoop van sterke drank is te Enschede verboden, dronkenschap behoort dan ook tot de uitzonderingen. Natuurlijk lopen er wel mannen tussen door, die zich toch weten te bedrinken en bovendien hebben zich enkele plotseling voor de dag komende gevallen van zenuwoverspanning of krankzinnigheid voorgedaan, over het algemeen echter is de orde niet verstoord en heeft de politie geen last met al die buitenlanders. Het was echter voor hen en voor de bevolking gewenst, dat zij 's avonds bij donker thuis bleven. Daarom heeft kapitein Henslow in samenwerking met de vertegenwoordiger van het Franse gouvernement te Enschede een mededeling tot de manschappen gericht, waarbij ieder die na 6 uur 's avonds op straat komt, met straf wordt bedreigd.

Nu zitten de manschappen dus 's avonds thuis en om te zorgen, dat ze zich niet vervelen, organiseert de reeds genoemde amusementcommissie met de burgerij bijna elke avond in al de gebouwen, die in gebruik zijn, muziekuitvoeringen, voordrachten enzovoort.

Pisuisse heeft voor de Fransen en Belgen gezongen, particuliere muziekkorpsen hebben voor hen gespeeld, in een woord er is alles gedaan om te maken, dat de tijd hun niet lang viel. De Enschedese burgerij heeft zich waarlijk niet minder verdienstelijk gemaakt

tegenover de buitenlandse militairen dan het gemeentebestuur en de militaire autoriteiten. En men mag gerust zeggen, dat er te Enschede niets onbeproefd is gelaten om hun het verblijf aldaar zo aangenaam mogelijk te doen doorbrengen.

Zaterdag waren er te Enschede omstreeks 1400 vreemde soldaten. In het geheel zijn er thans reeds ongeveer 30.000 door de stad gevoerd en men veronderstelt, dat er nog heel wat zullen komen, vooral zieken en gewonden. Want het vermoeden is, dat de zieken en gewonden, die tot nog toe zijn overgekomen, uit veldlazaretten afkomstig zijn en dat er in de vaste hospitalen nog veel grotere aantallen van veel ernstiger gewonden liggen, die eigenlijk gezegd het eerst voor vervoer naar huis in aanmerking zouden moeten komen. Het is misschien wel zaak, dat men zich daaromtrent zekerheid verschafft. De toestand in Duitsland is thans van die aard, dat men het beste doet er zelf een commissie, eventueel met een hospitaaltrein, op uit sturen.

Ook zou men bij meerdere samenwerking tussen de Nederlandse autoriteiten en het Engelse "hoofdkwartier" hier te lande, volgens ons meer voordeel kunnen trekken van de hulp der Engelse officieren, welke zich thans voor een deel werkloos te Enschede bevinden.

Te Nieuweschans zijn gisterennamiddag drie Belgische en vier Franse krijgsgevangenen over de grens gekomen.

De eisen van België op de vredesconferentie.

Londen, 10 december. Het te Londen verschijnende Belgische blad, de Métropole, zegt dat Paul Hijmans, minister van buitenlandse zaken, in antwoord op de aan hem gestelde vragen aangaande de Belgische eisen op de vredesconferentie, de 2e december de

volgende verklaringen heeft afgelegd: Natuurlijk zal de eerste eis aan Duitsland zijn de teruggave van alle miljarden, waarvan het ons in onze nijverheid en in honderden andere vormen heeft beroofd.

Wat de territoriale wijzigingen betreft, kan ik op het ogenblik geen enkele verklaring doen. Wanneer u echter nauwkeurig tussen de regels wilt lezen, zullen de passages in de jongste troonrede, die van de oude verdragen gewaagden, u evenveel zeggen als ik zou kunnen doen. De passages in kwestie hebben in het bijzonder betrekking op het internationale verdrag van 1831, hetwelk de positie van België heeft bepaald. Dit verdrag beroofde België van de voornaamste gedeelten van Limburg en Luxemburg en verrijkte de Duitse statenbond met Belgische steden in de provincie Luik, zoals St. Vith, Eupen, Malmédy en Montjoie. Het stelde tevens Nederland in het bezit van de beneden-Schelde. Het resultaat was dat Antwerpen bij de aanvang van de oorlog werd opgesloten en van elke mogelijke steun overzee tegen de overweldiger werd beroofd.

Door te verklaren dat het verdrag, hetwelk aldus ten nadele van België heeft gestrekt en het van 1839 tot 1918 heeft verkleind, thans vervallen is, heeft de koning aangetoond in welke richting de eisen van België zich zullen bewegen, en dat bijvoorbeeld Nederland zijn uitsluitend recht op de internationale rivier, de Schelde, zal moeten prijsgeven; een recht, dat voor België zo noodlottig is gebleken, zonder Nederland in het minst te beschermen, daar geen der geallieerden op enig ogenblik de Nederlandse marine of het Nederlandse grondgebied heeft bedreigd.

België en Luxemburg.

Brussel, 10 december. De National meldt: in antwoord op de wens van de bewoners van het Groot-Hertogdom Luxemburg zal zich binnenkort een Belgisch regiment onder aanvoering van een

Luxemburgse officier, bij de Franse en Amerikaanse troepen in Luxemburg voegen.

Koning George en koning Albert.

Brussel, 10 december. De koning van Engeland, vergezeld van de prins van Wales en prins Albert, heeft een bezoek aan Zeebrugge gebracht, om zich daarna naar het kasteel Loppem bij Brugge te begeven, waar hij door koning Albert werd ontvangen, die per auto was gekomen. De soevereinen hebben een langdurig onderhoud gehad, waarna een middagmaal plaats had.

Londen, 10 december. Koning George en prins Albert zijn vanmiddag om kwart over vier te Dover aangekomen en onmiddellijk naar Londen doorgereisd.

Londen, 10 december. De koning en de prins van Wales hebben de schuilplaatsen voor Duitse duikboten te Brugge bezichtigd. Met vice-admiraal Keyes bezochten ze Oostende. Daar namen ze de schade in ogenschouw, aan de zeekant door granaatvuur berokkend evenals de *Vindictive*, die de Britten hebben laten zinken. Vandaar togen ze naar Leugenboom, waar hen in een bosje het emplacement voor het 420 mm kanon werd getoond, waarmee de Duitsers Duinkerken beschoten. Hier nam de prins van Wales van zijn vader afscheid. Hij ging naar Brussel, terwijl de koning naar Duinkerken en Calais doorreisde.

Londen, 18 december. In verband met het bezoek van de koning aan Frankrijk en België is Reuter gemachtigd tot de mededeling, dat zijne majesteit het bezoek buitengewoon belangwekkend heeft gevonden. Hij is innig getroffen door de warmte van zijn ontvangst, niet alleen van onze troepen, maar insgelijks van de bewoners in Frankrijk en België. Oorspronkelijk lag het in de bedoeling, het

bezoek van de koning tot Brussel uit te breiden, maar in zijn plaats is de prins van Wales daarheen gegaan.

De gewezen kroonprins.

Berlijn, 10 december. De Vorwärts is in staat het volgende telegram van de kroonprins aan zijn vader te publiceren. Deze heeft het als dringende kabinetspost de 2^e januari 1918 aan Hindenburg gezonden. De brief luidt:

Zijne majesteit heeft de mededeling van het volgende telegram van zijne hoogheid de kroonprins aan uwe excellentie bevolen.

"Ik verzoek u, de drie kranten: Frankfurter Zeitung, Berliner Tageblatt en Vorwärts aan het westelijk front te verbieden. Het onheil, dat deze drie bladen in de laatste maanden in de hoofden van onze manschappen hebben aangericht, is betreurenswaardig. Voor ons aanvoerders is het niet onverschillig in welke stemming de officieren en manschappen de grote beslissende slagen beginnen. Tot mijn genoegen heb ik gezien, dat te Berlijn krachtig wordt doorgezet.

Met hartelijke groeten,

Uw trouwe zoon,
Wilhelm."

Men heeft het stenografische afschrift van deze brief aan Hindenburg gevonden.

Buitenlands nieuws.

Stephen Lausanne, redacteur van de Matin verneemt, dat de koningen van Engeland, België en Italië alsmede president Poincaré een contrabezoek aan Amerika zullen brengen.

Wolff verneemt van bevoegde zijde, dat de regering van Frankrijk en die van België op het oogenblik kunstschaten ter waarde van miljarden achterhouden. Het betreft stukken uit de gebieden, die de Duitse troepen hebben bezet gehouden en welke veiligheidshalve door een ter bescherming daarvan opgericht bureau naar bewaarplaatsen werden vervoerd. Een en ander geschiedde met medewerking van Franse en Belgische deskundigen.

Havas seint uit Brussel dat de koning de militaire attaché bij het Britse gezantschap, generaal Lyon, ten paleize heeft ontvangen

Tweede kamer.

Vergadering van dinsdag 10 december.

De tijdelijke voorzitter van de ministerraad (de heer Ruys de Beerenbrouck) heeft het over de doortocht van Duitsers uit België door Limburg. De wapenstilstand had feitelijk en juridisch een andere toestand geschapen. Ongewapende troepen vroegen doorgang. De regering besloot tot de vrijlating van de geïnterneerden na overeenkomst met de geassocieerden. Hoe kon men, dit besluitende, de nieuwe troepen in Limburg zonder reden internen? De algemene toestand in ons land zou een weigering van doortocht volkomen hebben gerechtvaardigd. Er waren woelingen in ons land en reeds gingen duizenden Fransen door ons land naar huis. Dat de regering ondanks dit alles toch de doortocht toestond, ligt hieraan, dat ze dit deed in verband met de toestand der Belgische bevolking in Noord België. Berichten luiden, dat daar een botsing was tussen Duitse troepen, die haar terugslag zou hebben op de bevolking. De troepen mochten op een bepaald punt passeren. Alle wapens moesten worden ingeleverd. En voorkomen moest worden, dat de doortrekkende mannen zich in ons land zouden verspreiden. De grens bij Maaseik kwam in aanmerking voor de doorlating, die in

wezen heel eenvoudig en natuurlijk is. De doorlating na de ontwapening kan geen neutraliteitsschennis zijn geweest. Waar ligt dan de fout? Kon de regering opnieuw in Limburg interneren, terwijl ze de andere Duitsers terugzond? De doorlating staat gelijk met de terugzending.

Spreker wijst er op, dat de troepen, die doorlating vroegen, vrijgemaakt werden door de wapenstilstand, die ontruiming van België eiste. Onze regering handelde in het belang van de Belgische bevolking door mee te werken tot een spoedige ontruiming. Aan de gezanten werd mededeling van het voornemen gedaan. In dit geval kon tot raadpleging niet worden overgegaan, omdat overleg – anders door de regering steeds toegepast – tijd zou eisen. Vandaar dat onze minister van buitenlandse zaken niet anders kon doen dan zijn voornemen kenbaar maken. Het is verder niet altijd mogelijk, verkeerde voorstellingen in de buitenlandse pers recht te zetten. Spreker verklaart opnieuw, dat de regering met alle oorlogvoerenden in vriendschap wil blijven leven en slechts een Nederlandse politiek wil voeren.

Woensdag 11 december 1918 – avondeditie

De Volkenbond.

Zal president Wilson, die weldra in de oude wereld voet aan wal zal zetten, er in slagen, het laatste van zijn "veertien punten" van een in algemene termen gehouden desideratum, dat gemakkelijk de algemene instemming van alle landen kon verwerven, op te werken tot een zeer verbeterde grondslag voor de vreedzame betrekkingen tussen de staten? Het antwoord dat de eerstvolgende tijd op deze vraag zal geven, zal voor de geschiedschrijvers van de toekomst meer

dan iets anders de toetssteen zijn bij hun oordeel over deze andere vraag: of de wereld uit de oorlogsellende sedert 1914 de lering getrokken heeft, die verwacht moet worden?

De toestand van het statenstelsel lijkt thans veel op die na de val van de grote Napoleon. Ook toen, na de lange jaren van internationale chaos, deed het verlangen naar een ordelijk "Jus publicum Europeanum" een Volkenbondgedachte door de wereld gaan. Doch de op een fiasco uitlopende wijze, waarop de grote mogendheden toen het "Directoire Européen" zijn gaan vormen, heeft slechte herinneringen achtergelaten. Wil de wereld van 1919 iets anders bereiken, dan moet ze zich spiegelen aan de gebeurtenissen van ruim een eeuw geleden.

Welke waren de gebreken van de Volkenbond van die dagen? Zien wij wel, dan waren het er in hoofdzaak drie: zijn exclusivisme, zijn zuiver politiek bestuur in handen van de regeringen, en, als gevolg van dit laatste, zijn zucht om zich uit politieke overwegingen te bemoeien met de inwendige aangelegenheden van niet-grote mogendheden. Het exclusivisme: hoe lang heeft het niet geduurd, dat het verslagen Frankrijk gehouden werd buiten het directorium, zodat dit bij uitsluiting gevormd bleef door de tegen Frankrijk geallieerde mogendheden, in wiens verdrag van Chaumont van 1 maart 1814 de eerste tekens van de wordende Volkenbond teruggevonden kunnen worden. Toen de Franse diplomatie er eindelijk in geslaagd was, zich in de bond als gelijkgerechtigde te doen erkennen, bleven weer andere mogendheden buiten de conferenties van de Pentarchie, werden zij er ten hoogste gekapitteld, zoals onze regering van het congres van Verona ondervonden heeft, of toegelaten als partij voor een gerecht, zoals ons land en België aan de Londense conferentie uit de jaren 1830 en volgende hebben kunnen ondervinden, een gerecht, dat zijn beslissingen dan niet gemeenschappelijk ten uitvoer legde, maar het

optreden manu militari aan zijn politiek minst onpartijdige leden delegeerde, gelijk wij mede in laatstgenoemde jaren hebben kunnen ondervinden.

Het tweede gebrek van die oude Volkenbond was, dat zijn bestuur berustte in de handen van de regeringen, dus slechts door politieke overwegingen werd geleid. Waarborgen voor een regelmatig internationaal bestuur van het statenstelsel, met welk desideratum de moderne wereld met haar geheel los van de regeringen staande hof van arbitrage, en haar even zelfstandige commissies van onderzoek of verzoening, zich heeft kunnen vertrouwd maken, bestonden toen dus allerminst. Het verpolitiekt bestuur van het "Directoire Européen" leidde dan ook – en dit was zijn derde gebrek, waaraan hij spoedig zou sterven – tot herhaalde inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van allerlei mogendheden, waardoor van de oude Volkenbond een zo ongunstige herinnering is achtergebleven.

De geassocieerde landen hebben op dit ogenblik de macht in handen om onder de mooie naam van "Volkenbond" en met een considerans vol fraaie leuzen aan hun overwonnen tegenstanders een internationale organisatie op te dringen, die evenals de snel verdwenen bond van een eeuw geleden beoogt: suprematie. De onzijdigen na de oorlog zullen, ook zo zij zich buiten al dat fraais houden, het niet kunnen keren. Maar zou zo'n organisatie de machtsverhoudingen, waaronder zij geschapen wordt overleven? En zullen de machtsverhoudingen duurzamer zijn dan in de 19^e eeuw, gedurende welke schier alle bondgenoten van 1914 met elkaar in oorlog geweest zijn en alle tegenstanders van 1914 met elkaar verbonden zijn geweest? Waarlijk, als ooit de geschiedenis bij machte is om "lessen" te geven, dan is het wel die van de jammerlijk mislukte Volkenbond van na Napoleon's val!

Het komt ons dan ook voor, dat, indien hetgeen uit de besprekingen der geassocieerden van de overige wereld als Volkenbond zal te voorschijn komen, bedenkelijke trekken gemeen zal hebben met die vroegere bond en geen waarborgen zal geven voor hogere rechtvaardigheid, dat dan ons land zijn eigen zaak en tevens die van de Volkenbond het beste zou dienen door zich erbuiten te houden. Maar evenzo schijnt het ons toe, dat Nederland moet meedoen met welbewustheid, als de bond de genoemde waarborgen wel biedt.

Aan welke eisen moet een Volkenbond voldoen, wil hij voor Nederland – en vooral de neutrale landen – aannemelijk worden? Deze vraag is er een, die thans niet meer alleen van academisch belang is. Als we trachten haar hier te beantwoorden, dan doen we dat niet in de mening, dat ons antwoord niet vatbaar zou zijn voor amendementen, maar omdat het ons nuttig voorkomt, dat het vraagstuk thans scherp omlijnd zou worden; we moeten weten, wat we willen, maar we weten tevens, wat we niet willen.

Wanneer we dan hier de grote lijnen van een aannemelijke Volkenbond durven uit te zetten, dan zouden wij daarbij voorop willen stellen, dat alle staten er aan moeten kunnen deelnemen, en dat hij slechts moet kunnen bestaan van het ogenblik af dat, of zolang als, alle grote mogendheden en een zo groot aantal der anderen zich als leden zullen hebben aangemeld. De grondslag van de bond zal geheel in aansluiting met het ontwerp der "League to enforce peace", moeten zijn een organisatie ter vreedzame beslechting van internationale geschillen, hetzij door arbitrage, hetzij, voor niet-arbitrale kwesties, door commissies van verzoening (verbeterd Bryantraktaat). Wie in afwachting van deze rechtsweg een oorlog begint, zal dus de grondslag van het bondsrecht aantasten; dit statenmisdrijf zal door een, van de regeringen volkomen onafhankelijk, bondsgerecht geconstateerd moeten worden, waarna alle bondsleden door economische en militaire dwangmiddelen de

staat misdadiger zullen hebben tot rede te brengen. Deze gemeenschappelijke actie zal met zorg te organiseren zijn; de conferentie der bondsleden zal haar dadelijk na het in het leven treden van de bond ter hand moeten nemen, en daarbij, ook wat het zo nodige sterke en geheel onafhankelijke commando betreft, lering kunnen trekken uit de gebeurtenissen van de grote oorlog. Hoe krachtiger de voorbereiding van de gemeenschappelijke actie, te groter haar preventieve werking.

De Volkenbond, die zich niet in de inwendige aangelegenheden van zijn leden zal mogen mengen voor zover deze niet strijden met het voor allen gelijke bondsrecht, en met welke offensieve en defensieve verbonden, onbeperkte wapeningen, alsmede neutralisatie, onverenigbaar zijn, zal in zijn grondverdrag niet ineens volledig deelachtig kunnen worden aan zijn volledige organisatie; ook hem mogen de voordelen van een geleidelijke ontwikkeling niet onthouden worden: de conferenties van de leden van de Volkenbond zullen als opvolgsters der vredesconferenties het bondsrecht dan ook verder hebben te ontwikkelen. Ze zullen, gelijk reeds bleek, de organisatie van de gemeenschappelijke actie ter hand moeten nemen, verder de beperking en contingentering van de bewapening, het internationaal goederenverkeer, het toezicht op de naleving van het bondsrecht; ook het moeilijke punt hoe bijvoorbeeld bij grenzen, die met de nationaliteiten geen rekening houden, grenswijzigingen, aaneensluiting, samensmelting of splitsing van staten zonder geweld toch mogelijk zou zijn te maken. Verstarring van het nu eenmaal bestaande mag niet het gevolg van de Volkenbond zijn. Tenslotte zal de bondsconferentie ook andere statendelicten scherp kunnen aangeven dan het oorlog voeren in strijd met de gevestigde rechtsgang.

Het is gemakkelijker eisen voor een aannemelijke Volkenbond te formuleren dan ze te verwezenlijken. Slaagt Wilson in dit laatste, dan zal hij bewijzen een groot staatsman te zijn.

De beweging tegen de inlijving van Limburg.

De provinciale staten van Limburg hebben gisteren de volgende motie aangenomen:

De provinciale staten van Limburg, gezien de in omvang toenemende actie, die in het buitenland en voornamelijk in de pers openlijk en onbelemmerd wordt gevoerd, en waarvan het doel is de inlijving van Limburg geheel of gedeeltelijk bij een ander land; overtuigd, dat de overgrote meerderheid van de Limburgse bevolking een afscheiding van overig Nederland volstrekt en onvoorwaardelijk verwerpt, protesteren met alle kracht tegen elke poging daartoe; verklaren nadrukkelijk met vooropstelling van de nationale eenheid en samenhang, dat Limburg een en onverdeeld verbonden wil en moet blijven met Nederland.

De katholieke kiesvereniging te Roermond heeft gisteren met algemene stemmen de volgende motie aangenomen:

De leden der katholieke kiesvereniging te Roermond, in algemene vergadering bijeen, kennis dragend van de pogingen, welke in enige organen der buitenlandse pers worden aangewend om stemming te maken voor annexatie van een deel van Limburg bij België, protesteren met kracht tegen elk drijven in dergelijke richting en spreken als hun onverzettelijke wil uit, dat geheel Limburg onafscheidelijk met Nederland verbonden zou blijven.

Nederland en België.

Men seinde ons gisteren uit Brussel, dat de kamer van koophandel aldaar, onder voorzitterschap van senator Delannoy, zich bezig gehouden heeft met de kwestie betreffende een herziening van de Nederlands-Belgische grens. De vergadering heeft tenslotte met algemene stemmen een motie aangenomen, waarin de wenselijkheid wordt uitgesproken, dat de vriendschappelijke besprekingen over deze kwestie met Nederland geopend zullen worden en tevens, dat de vredesconferentie zich met de kwestie zal bezig houden.

De Belgische legatie deelt mede:

Naar aanleiding van kort geleden gehouden besprekingen met de Nederlandse regering wordt ter kennis der in Nederland vertoevende Belgen gebracht, dat alle dieren, benevens de in die tijd geboren jongen, welke sinds de aanvang van de vijandelijkheden in Nederland zijn ondergebracht, naar België kunnen terugkeren. De aanvraag tot uitvoer moet spoedig worden gericht aan de heer Renneboog, afgevaardigde van de Belgische minister van landbouw, Belgisch consulaat te Roosendaal.

Ze moet bevatten naam en adres van de Hollandse houders, Belgische eigenaars, en het aantal en signalement van de bedoelde dieren. De uitvoervergunningen zullen aan alle belanghebbenden worden verstrekt, indien de verklaringen juist zijn bevonden door de Nederlandse en Belgische autoriteiten.

De teruggave van afgeslacht vee zal het onderwerp van latere uitvoer uitmaken.

Uit België.

Brussel, 10 december. De heden onder voorzitterschap van de koning gehouden ministerraad heeft besloten een wetsontwerp in te

dienen, waarin de lichten 1914-1919 onder de wapens geroepen worden en de oude lichten tot en met die van 1912 worden ontslagen. Verder zullen er ontwerpen van wet worden ingediend betreffende de oorlogsschade, de positie van de oorlogswezen en van hen, die in de oorlog gebrekkig zijn geworden.

Wapenstilstand en vredesonderhandelingen. – De toestand.

De heer Paul Hijmans is Belgisch minister van buitenlandse zaken en hij zal België op de vredesconferentie vertegenwoordigen. In verband met de annexionistische perscampagne tegen Nederland, die op het moment gaande is, heeft iedere uitlating, die minister Hijmans zich wil veroorloven, aanspraak op belangstelling in Nederland.

Een Reutertelegram in ons ochtendblad maakt melding van zulk een uitlating. Tegenover wie de minister zich heeft uitgelaten blijkt uit dat telegram niet. We hebben te doen met een bericht van een Belgisch blad, verschijnend te Londen, de Métropole. Heeft Paul Hijmans verklaringen gedaan aan een medewerker van dit blad? Dat zou verwonderlijk zijn; waarom zou de minister van buitenlandse zaken van te voren in een vraaggesprek verraden, welke eisen België ter conferentie zal stellen? Mocht hij het nodig achten, zulks van tevoren aan de wereld kond te doen, dan is daar toch nog wel een manier op te vinden, die beter de authenticiteit van de verklaring van de minister waarborgt.

De Métropole zegt dan ook niet, dat men te doen heeft met een onderhoud van de minister met één van haar medewerkers. Het zegt alleen, dat Hijmans op de 2e december verklaringen heeft afgelegd, in antwoord op gestelde vragen nopens de Belgische eisen op de vredesconferentie. Wanneer die vragen hem werden gesteld, en door wie, blijft in het bericht van dit blad in het midden.

Dit alles maakt ons zeer voorzichtig. Of Hijmans verklaringen heeft gedaan, en zo ja, of hij ze dan zo heeft gedaan, zoals ze nu in de Métropole zijn weergegeven, is dus nog volstrekt niet boven alle twijfel verheven.

Als we nu de verklaring van de minister aan die ongenoemde persoonlijkheid nagaan, dan zien we, dat hij eerst spreekt over de teruggave van alle miljarden, waarvan Duitsland België heeft beroofd.

Het tweede gedeelte gaat ook ons aan, en betreft territoriale wijzigingen. Daarover kon de minister geen enkele verklaring doen. Als men zulk een zin in het dagelijks leven hoort uiten, verwacht men, dat het zwijgen zou volgen. In de politiek is dat anders, als een staatsman begint te verklaren, dat hij zal zwijgen, dan is dat gewoonlijk slechts een inleiding om heel wat te zeggen. Ook hier is de verzekering, dat de minister geen enkele verklaring kan doen, slechts een inleiding, een inleiding, die van tevoren het verwijt afsnijdt, dat de verklaring enigszins vaag zal zijn; immers het is: "helemaal geen verklaring". Wat er volgt; een verklaring dus, die er geen wil zijn, is inderdaad uiterst vaag. België zal aansturen op wijziging van het internationale verdrag van 1839, waarbij de positie van het land werd bepaald. Natuurlijk, we hebben nu een nieuw internationaal congres, dat de positie van België opnieuw zal regelen. Dan horen wij, dat de mogendheden destijds België van Luxemburg en Limburg hebben "beroofd" (alsmede van een deel van de provincie Luik), wat niet erg geruststellend klinkt, maar aan de andere kant toch ook weinig houvast heeft.

Het "stelde" tevens Nederland "in het bezit" van de beneden-Schelde. Het resultaat was, dat Antwerpen van elke steun overzee tegen de overweldiger werd beroofd. Zo staat in het bericht. Gelijk bekend, hebben de geallieerden slechts een demonstratietroep naar

Antwerpen gezonden, de verdediging werd uitgesteld tot aan de IJzer. Die demonstratietroepen zijn er toch gekomen, al was het niet over de Schelde, en over die rivier zouden er toch niet meer zijn gekomen. Het resultaat van de afsluiting van de Schelde voor oorlogsschepen is geweest, dat de Duitsers geen geweldige basis voor duikboten van Antwerpen hebben kunnen maken (zoals destijds ook van geallieerde zijde is erkend), wat van grote invloed is geweest op de uitslag van de onderzeese oorlog, evenals de status van Nederlands Limburg grote invloed heeft geoefend op de uitslag van de Duitse veldtocht van 1914.

In alle geval is de voorstelling, of de geallieerden in België in het bijzonder bij de oorlogvoering door die Schelde-geschiedenis zijn geschaad, onjuist. Het voordeel is op zijn minst even groot geweest als het nadeel, zo dat er al was.

Ten slotte leest men dan nog, dat Nederland "zijn uitsluitend recht op de Schelde" (wat daarmee wordt bedoeld, is duister, Nederland heeft geen uitsluitend recht op de Schelde) moet prijsgeven, omdat dat recht voor België noodlottig zou zijn geweest. Zoals gezegd, die laatste bewering komt niet overeen met de feiten.

Ook de inhoud van de zogenaamde verklaring van minister Hijmans draagt er toe bij, dat wij maar niet voetstoots kunnen aannemen, dat ze authentiek is. In de slotzin staat, dat "geen der geallieerden op enig ogenblik Nederlands grondgebied heeft bedreigd". Heel mooi, laten we hopen, dat het zo blijft, en dat niet van België het initiatief zou uitgaan daar verandering in te brengen. De berichten over de uitlatingen van Hijmans zijn te vaag, om ons die hoop te ontnemen.

Engeland.

Koning George met zijn twee zoons is op zijn reis door Noord-Frankrijk en België, naar Reuter's correspondent nog meldt, van Rijsel over Menen, Roeselare, Torhout naar Brugge en Blankenberge getuft. Te Zeebrugge wachtte koning Albert, gelijk gemeld is, hem op. Het gezelschap nam daarna de hoofden en de haven onder geleide van admiraal Keyes in ogeschouw, ook de Iphigenia, die daar tot zinken gebracht is en de haventoeegang verspert.

's Middags begaven de koningen zich naar Knokke en bezichtigden daar de overblijfselen van de Duitse kustverdedigingswerken. Koning George bracht de nacht door in een mooi, met grachten omringd kasteel, dat op 10 km van Brugge ligt.

Belgische financiële kwesties.

Brussel, 8 december.

Sedert 9 november jongstleden is de officieuze beurs hier gesloten; het beursegebouw werd eerst door aftrekkende Duitse, daarna door binnenkomende Belgische troepen in beslag genomen. De heropening der officiële beurs, onder toezicht van de beurscommissie, zoals die voor het uitbreken van de oorlog in functie was, zou volgens oorspronkelijke bekendmaking op twee dezer plaats hebben gehad, maar de beursdeuren bleven dicht en zullen dit nog wel blijven, totdat de marken hier geen betaalmiddel met gedwongen koers weer zullen zijn. In bankierskringen is men niet erg tevreden over de weinig voortvarende manier, waarop de regering het markenvraagstuk heeft aangepakt. In die wereld gelooft men, dat de regering de beste resultaten had kunnen bereiken, door terstond bij haar terugkeer een termijn van drie of vier dagen te stellen voor het inleveren der marken. De voornaamste belanghebbenden, bankinstellingen, bankiers, wisselagenten, enzovoort hadden zeer zeker hun kassaldo's binnen die termijn kunnen inleveren en aan

laatkomers uit het publiek had men voor kleine bedragen ook nog enkele dagen na het verstrijken van de termijn inlevering kunnen toestaan. Kleine bedragen had men ook reeds terstond in Belgisch geld moeten uitbetalen. De bankinstellingen die over grote kasmiddelen beschikken, hadden zich zeer zeker voorlopig met een gedeelte in franken van de door hen in marken gedeponeerde bedragen kunnen behelpen. Op deze wijze zou de frauduleuze markeninvoer, die nu nog uit Nederland schijnt plaats te hebben (men vergelijk de hoge biljettenkoers tegenover de veel lagere wisselkoers bij ons), onmogelijk zijn geworden en het handelsverkeer, door het snelle uit het verkeer trekken der marken gebaat zijn geweest.

Intussen zal nu binnen enkele dagen de inleveringstermijn wel afgekondigd worden; naar verluidt, zullen kleine bedragen dadelijk tegen Belgisch bankpapier, grote daarentegen geleidelijk ingewisseld worden. Enige bankinstellingen, die over grote hoeveelheden biljetten der Société Générale de Belgique beschikken, zijn er reeds toe overgegaan elk tegoed in marken, vóór 3 december jongstleden gedagtekend en in hun boeken voorkomen, op een frankenrekening (de mark tegen 1,25 F) over te boeken.

Er wordt nu druk ingeschreven op de 5% schatkistbons, aflosbaar op 1 december 1923, die à pari worden uitgegeven en voor drie vierden in marken betaald kunnen worden.

Het resterende kwart behoeft eerst na drie maanden gestort te worden, maar dan in biljetten van de Société Générale. Men gelooft echter, dat dan alle tegoed in marken reeds tegen Belgische biljetten zal ingewisseld zijn. Intensieve reclame, zoals we die in de oorlogvoerende landen voor de leningen hebben gezien, wordt er voor bovenvermelde bons nog niet gemaakt. De bevrijding van België is dan ook zo vlug in haar werk gegaan, dat men de zaken nog niet

geheel overziet en nog niet met dezelfde energie, als wij voor de oorlog gewend waren, aanpakt.

De circulatie van metaal laat ook nog op zich wachten; goud en zilver blijven onzichtbaar en het bestuur der Nationale Bank heeft een beroep gedaan op de vaderlandslievende gevoelens van de bevolking om het geld naar haar kassen te brengen.